

עכשיו הפעיל פרופ' באסטיאנס את הרשמקול תוך שהוא מפטיר את דברי-הפתיחה שלו. היום פנה לערוב ואפלולית היתה בחדר. שכבתי ערום במיטה ורגלי רעדו. ידעתי לשם מה באתי לליידן, ידעתי מה אני רוצה לראות כאן ועכשיו - והנה, ברגע האחרון ממש, תקפני פחד שכמוהו לא ידעתי אפילו שם ואז, במקום שהוא מקורו של הסיטוט. פתאום רציתי לזעוק: "עוד לא, פרופ' באסטיאנס! עוד לא!" כה נוראה היתה האימה מפני העומד להתגלות לפני.

אך במקום הזעקה "עוד לא!" בקע מתוכי אותו לחש שמאחרי ארבע האותיות: "א.ד.מ.ע." מאליה בקעה מתוכי הזעקה האילמת. וכמו תמיד, באושוויץ, כשניצבתי עין-בעין מול המוות, הגיעה גם עתה הזעקה האילמת הזו רק עד שיני המהודקות, שסגרו עליה מלצאת. אכן, זאת סגולת-סגולתה: מעולם לא יצאה מכוחה אל הפועל, מעולם לא נמהלה באוויר מבחוץ. היא נשארה בפנים כלהבה כבושה. ד"ר מנגלה ראה אותה בתוך עיני. אצבעו לא הורמה כאות לרושמי המספרים: למשרפה! נראה כאילו נדהם לראות מבט כזה בעיניו של שלד-

מוזולמן. מאות שלדים ערומים עמדו בתור מאחרי, ועד שהתאושש ד"ר מנגלה מתדהמתו דחפוני עוזריו הצדה. טיק-טק, טיק-טק, אין זמן. מאות עומדים בתור.

שנתיים ימים על פלניטת-אש זו ששמה אושוויץ. סלקציות אין-ספור ומיתות אין-ספור, ואת כולן עברתי בזעקת-לחש זו המסתתרת מאחרי ארבע האותיות העבריות הללו. כוחו של לחש זה, מאמין אני, חילצני מאושוויץ, ובשנת 1945, כשכתבתי את ספרי "סלמנדרה", ועודי בתכריכי-הפסים של אסיר-אושוויץ, רשמה ידי כמאליה את האותיות "א.ד.מ.ע." ליד שם הספר. מאז רשומות ארבע אותיות אלו בעמוד הראשון ליד השם בכל ספרי, בכל הלשוניות. מו"לים וקוראים, ידידים ומבקרים, שואלים לפישרן של ראשי-תיבות אלה, ואני אין הסבר בפני. וכי יאמין מישהו אם אומר שארבע האותיות הללו שמרו עלי שנתיים-ימים על-פני פלניטת-אושוויץ?

עכשיו, משראיתי את פרופ' באסטיאנס עם המזרק בידו, שוב ניצבה הסכנה מולי: היעמדו לי כוחותי לראות את הסיטוט!

ולפתע

כל האורות נרלקו. מעולם לא ראיתי אורות דומים. הם היו בתוכי, מאחרי עיני. סינורו את עיני מבפנים, וכאילו בת-קול משמים דירדרה באוזני את המילים:

א.ד.מ.ע. אינך צריך לרעוד. הסתובב עם פניך אל הקיר, אדון דיינור.

והן מגיעות לאזני מתוכי, מגלגול חיים קודמים

ואני בן ארבע, יושב בין הילדים בחדר. מסתכל אל הרבי היושב בראש השולחן. הוא מאיר באש פלורסנטית ומספר מן החוקש על אורי-שבעת-הימים. פניו משתנים לסירוגין: פעם הוא כפי שזכרתי אותו, ופעם כפני היהודי המעוטר בטלית ותפילין, בתצלום התלוי מעל עמודי-הכתיבה שלי. אחרי שיוגמרו לצלם אותו יירו בראשו מאחור, אך קודם שיפול לשורת הירויים המוטלים סדורים על האדמה, נדלקים אפקי השמים ומתלהטים בזהר כחול מזרחי, שכמותו לא ראיתי מימי. פאותיו של הרבי מפוזרות בהחזר-אור זרחני והיינו שקופים ומרחפים. לוא רק רציתי הייתי יכול להתרומם על גבי האורות האלה ולרחף אל האפקים. ואולם טוב לי כאן, מול הרבי. אושר בלי-תואר ממלא אותי ושוב אין לי צורך לעוף אל אורות האופק, שהרי הם כאן. ואני בהם. האורות והאופקים מרחפים סביבנו בעוד הרבי ממשיך בקריאת מספרי-בראשית:

.... ויכולו השמים והארץ וכל צבאם -

ואני נרעש. רואה את המלים כשהן יוצאות מפי הרבי. לא ידעתי שאפשר לראות מלים עשויות-קול. והאותיות אישיגחלים, שחורה על גבי אש לבנה.

.... ויכל אלהים ביום השביעי -

פתאום כבים כל האורות ואני נבהל יותר מכולם. כי יכול אני למשש את החושך. החושך בפי. אני חש בטעמו. אני חש את החושך בחכי, כאילו בלעתי חושך. אינני רואה את הרבי אבל אני יודע שהוא שם, במקומו, הוא בתוכי. ואני צועק: "רבי! רבי! מדוע? מדוע? מדוע? כזה חושך?"

שאל, שאל, בא קולו של הרבי מקרב החושך בתוכי, זוהי האסלה!"

מדוע אסלה, רבי?"

כי מלחמה בין האדם לנחש."

מדוע מלחמה, רבי?"

כי כך נגזר."

מדוע נגזר? מי גזר, רבי? מי גזר?"

שאל את אלהים."

אלהים! אלהים! אלהים!"

את מי אתה רואה, אדון דיינור? מה אתה רואה, אדון דיינור? אמור, ספר לי - - -

ממרחקים נישא הקול ובא אלי, אלי.

לא-חושך בחוץ-שלי-אושוויץ. אור ירוק סמיך. שערי הבלוק נפתחים ואנו נוסלים ממנו החוצה - כמו שנשלנו לפני בן מתוך הקרונות אל רחבת-הרכבת של אושוויץ - כי הבלוק רחום שלדי-אדם הרבה מהביל. אני מביט אל שמי-אושוויץ ורואה את ליל-אושוויץ ביצד הוא סר ומשאיר את צבעי-אושוויץ ליום-אושוויץ החדש, הקרב ובא להחליפו. אני רואה את צעדי היום בבואו ואת סניו, ורואה את צערי הלילה בהתרחקו ואת אחוריו, ובין לא-יום ולא-לילה, המשאיות חונות. מחכות הן לנו בקידמת-הבלוק אצל שני הצאיו של השער שנפתחו לרוחחה לפנינו.

ררראום! ררראום!!! החוצה!!!

צעקות של קאפואים, משרתי-בלוק וראשי-בלוקים - שנאלו! שנאלו! מהר! מהר! - אינם הוממים איש מאתנו. מאלינו אנו הולכים. אני רואה נהר שלדים, קולקטיבי-מערומים שוקט משתפך מעצמו החוצה אל לועי-המשאית ואני בין כולם. אני רק רוצה להרים מעט את הראש, לנשום אוויר. אני נחנק, אני טובע. אוויר! אוויר! אוויר!

מה אתה מרגיש, אדון דיינור? שתף אותי, אדון דיינור, ספר - - -

כנף המשאית שמוטה. מעצמנו אנו עולים לתוך המשאית שתוביל אותנו אל הקרמטוריון. ודאי שאנו יודעים. עוד לפני היותנו למוזולמנים כבר ראינו את המשאיות האלו וידענו לאן הן מובילות. הפעם אנחנו המובלים. זה הסדר בסלניטה. אחרי-הליל ופני-היום. והמשאיות, ואנחנו, ואושוויץ, ובתוכנו הקרמטוריון. עד בוא התור. דרך-הטבע פה. כנף המשאית שמוטה ואנחנו עולים בכוחות עצמנו. קשה עלינו הטיפוס למעלה, אבל אנחנו משתדלים. כל אחד יכול לראות שאנחנו משתדלים. למה הקאפואים ומשרתי-הבלוק צועקים ומניפים אלות? אינני יודע אם האחרים מבינים, אבל אני מבין. הצעקות והאלות לא להאיץ בנו נועדו, איום של מקלות שוב אינו יכול לזרזנו. הצעקות נועדו לאזניו של קציין-ס. שהתקנות והסדר הטוב מחייבים אותו לעמוד כאן ולפקח בשעה שהמשאית והחומר יוצאים לדרך.

למה הם צועקים ומניפים אלות מעל לראשינו? וכי לא מוטב היה לוא הושיטו יד לעזרה לשלד המתאמץ לעלות אל המשאית והרבר קשה עליו?

הפעם אני יודע כבר מה עתיד לבוא, את אשר יקרה לי. אני יודע שאתכנס להתחבא בתוך ארגז-הפחם שבעומק משאית-הענק. הפעם אני יודע הכל, רק אינני יודע מדוע. "רבי, מדוע?" בשתי ידי אני אחז ברבי משליליו. הלא תורה, רבי, שאלוהי-הגלות עצמו הוא שיעלה עכשיו לתוך המשאית כמוזולמן..."